

Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]

Vol 3, No 1 (2022)

AFIMEC

Το εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ «Έλληνες Εκπρόσωποι της Σχολής του Μονάχου» ως διδακτικό εργαλείο αισθητικού γραμματισμού.

Αρτεμις Ρωμοσιού, Ελένη Σιαφάκα, Ελένη Σιγούνη, Κυριακή Βαλεντίνη Σιμιτσή, Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός

doi: [10.12681/afiinmec.30070](https://doi.org/10.12681/afiinmec.30070)

To cite this article:

Ρωμοσιού Α. ., Σιαφάκα Ε. ., Σιγούνη Ε. ., Σιμιτσή Κ. Β. ., & Σοφός Α. (Λοΐζος) . (2022). Το εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ «Έλληνες Εκπρόσωποι της Σχολής του Μονάχου» ως διδακτικό εργαλείο αισθητικού γραμματισμού. *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 3(1). <https://doi.org/10.12681/afiinmec.30070>

Το εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ «Έλληνες Εκπρόσωποι της Σχολής του Μονάχου» ως διδακτικό εργαλείο αισθητικού γραμματισμού.

Ρωμοσιού Άρτεμις
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Εκπαιδευτικός ΠΕ70, MSc
artemis.romosiou@gmail.com

Σιαφάκα Ελένη
ΕΚΠΑ
Εκπαιδευτικός ΠΕ70, MSc
elena.siafaka@gmail.com

Σιγούνη Ελένη
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Εκπαιδευτικός ΠΕ60, MSc
elenisigouni@gmail.com

Σιμιτσή Κυριακή Βαλεντίνη
ΕΚΠΑ
Εκπαιδευτικός ΠΕ70, MSc
valentini.simitsi.96@gmail.com

Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός
Καθηγητής Πανεπιστήμιο Αιγαίου
lsfos@rhodes.aegean.gr

Abstract

«The Greek representatives of the Munich School» is an educational documentary that attempts to present the journey and the work of Greek artists who have dealt with ethnography and childhood. It is based upon the paintings of Nikiforos Lytras, Nikolaos Gyzis and Georgios Iakovidis that are hosted at the National Gallery of Athens, where the filming took place. The main goal is the aesthetic literacy and becoming more familiar with the greatest names of the Greek 19th century art but also the main art movements and trends of this period.

Key-words: Educational documentary, ethnography, Nikolaos Gyzis, Nikiforos Lytras, Georgios Iakovidis, art, education, aesthetic literacy.

Περίληψη

«Οι Έλληνες εκπρόσωποι της Σχολής του Μονάχου» είναι ένα εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ που επιχειρεί να παρουσιάσει την πορεία και το έργο τους με όχημα τις ήδη υπάρχουσες προσλαμβάνουσες των μαθητών από έργα των καλλιτεχνών που έχουν ασχοληθεί με την ηθογραφία και την παιδική ηλικία. Κεντρικός άξονας είναι τα έργα του Νικηφόρου Λύτρα, Νικολάου Γύζη, Γεώργιου Ιακωβίδη που φιλοξενούνται στην Εθνική Πινακοθήκη όπου και πραγματοποιήθηκε το γύρισμα, ενώ βασικός στόχος που δεν θα μπορούσε να περιοριστεί αποκλειστικά και μόνο στα στενά μαθησιακά όρια, είναι ο αισθητικός γραμματισμός και μια πρόταση μίας πιο ενδιαφέρουσας εμβάθυνσης στα ηχηρά ονόματα της ελληνικής τέχνης του 19^{ου} αι. αλλά και σε βασικά καλλιτεχνικά ρεύματα και τάσεις της περιόδου.

Λέξεις Κλειδιά: Εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ, ηθογραφία, Νικόλαος Γύζης, Νικηφόρος Λύτρας, Γεώργιος Ιακωβίδης, τέχνη, εκπαίδευση, αισθητικός γραμματισμός.

1. Θεωρητική Προσέγγιση

Η σχολή του Μονάχου ή αλλιώς Ακαδημαϊκός Ρεαλισμός αποτελεί το πλέον σημαντικό εικαστικό κίνημα στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, με έντονες επιρροές από την Βασιλική Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου. Οι ιδιαίτεροι δεσμοί που διαμορφώθηκαν ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Βαυαρία εκείνη την περίοδο κατά τα χρόνια του Όθωνα αλλά και κατά τα απόνερα αυτής της περιόδου, καθόρισε τις επαφές αλλά και τις καλλιτεχνικές μοίρες σημαντικών δημιουργών που είδαν την τέχνη μέσα από νέα κάτοπτρα και διαμόρφωσαν την ελληνική εικαστική ταυτότητα με φρέσκια και συγκινητικά εκφραστική ματιά.

Κατά τα χρόνια του Όθωνα, ευνοούνταν οι σπουδές στο Μόναχο και οι υποτροφίες, αλλά και μετά την έξωσή του, οι Έλληνες καλλιτέχνες ήταν ώριμοι πια να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και να θέσουν τα θεμέλια και τις κατευθυντήριες γραμμές για το Σχολείο των Τεχνών (η μετέπειτα Σχολή Καλών Τεχνών), διδάσκοντας, και θα πρωταγωνιστήσουν στην καλλιτεχνική ζωή για αρκετές δεκαετίες, έως ότου οι δυναμικοί εκπρόσωποι της Σχολής του Παρισιού θα αναλάβουν τα ηνία.

Στον ακαδημαϊκό ρεαλισμό προέχει η ηθογραφία, δηλαδή η απεικόνιση του βίου των αστικών κέντρων και κυρίως της υπαίθρου, με ιδιαίτερη έμφαση στην απόδοση του αρχιτεκτονήματος, της τοπικής φορεσιάς και των αντικειμένων. Ακολουθεί η προσωπογραφία, η τοπιογραφία και τέλος, η νεκρή φύση. Δάσκαλος και ταγός υπήρξε ο Γερμανός ζωγράφος Καρλ φον Πιλότν, κοντά στον οποίο μαθήτευσαν όλα τα σημαντικά καλλιτεχνικά ελληνικά χέρια της αναφερόμενης περιόδου.

Δεν έλλειψαν και οι επικριτικές φωνές για το Μόναχο μιας και το αντίπαλο δέος, το Παρίσι είχε ήδη επιβιβαστεί στο όχημα του ονειρικού ιμπρεσιονισμού και κατηγορούσε τον ακαδημαϊκό ρεαλισμό για άγονο και πασέ συντηρητισμό.

Ο Βολανάκης αποτελεί στην ουσία τον πρόδρομο της Σχολής του Μονάχου και κύριοι εκπρόσωποι είναι οι ζωγράφοι του ύστερου 19ου αιώνα. Αυτοί είναι οι Νικηφόρος Λύτρας (1832- 1904), Νικόλαος Γύζης (1842- 1901), Γεώργιος Ιακωβίδης (1853- 1907). Εκτός από τον Γύζη, οι υπόλοιποι επέστρεψαν στην Ελλάδα και δίδαξαν στην Α.Σ.Κ.Τ. Η διδασκαλία και η τέχνη τους σφράγισαν την εικαστική παιδεία της περιόδου.

Επιχειρώντας να εγκαινιαστούν γέφυρες καλλιτεχνικής ανάγνωσης και καλλιέργειας σε παιδιά πρωτοβάθμιας αλλά και των πρώτων τάξεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι νέες τεχνολογίες και τα σύγχρονα μέσα φάνηκαν σπουδαίοι αρωγοί στο να δημιουργηθεί αυτό το εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ και μάλιστα χωρίς να αντιμετωπιστούν δυσθεώρητα προβλήματα και εμπόδια.

2. Είδος Μιντιακού Προϊόντος

Στην σημερινή εποχή λόγω της εξέλιξης των τεχνολογικών μέσων που είναι προσβάσιμα σε όλους τα ντοκιμαντέρ λειτουργούν ως αρωγοί στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ντοκιμαντέρ σύμφωνα με τον Nichols (2001) είναι ένας τρόπος αναπαράστασης του πραγματικού κόσμου. Επειδή πολλές φορές αποκτά έναν παιδαγωγικό χαρακτήρα έχει σκοπό να πληροφορήσει, να κινήσει το ενδιαφέρον, να διδάξει και να πείσει τους θεατές να αλλάξουν στάση σχετικά με το θέμα που πραγματεύεται (McLane, 2012). Όταν ειδικότερα ασχολείται με σχολικά θέματα ονομάζεται επιμορφωτικό. Για αυτόν τον λόγο η εκπαιδευτική ταινία «Έλληνες ζωγράφοι της Σχολής του Μονάχου» αποτελεί ένα επιμορφωτικό ντοκιμαντέρ και εστιάζει στους κύριους εκπροσώπους της Σχολής του Μονάχου και τα έργα τους που φιλοξενούνται στην Εθνική πινακοθήκη των Αθηνών.

Το ντοκιμαντέρ έχει στόχο να πληροφορήσει τους μαθητές για τους τρεις Έλληνες σημαντικούς ζωγράφους, των οποίων τα έργα συναντούν στα σχολικά εγχειρίδια, συχνά, αλλά δεν γνωρίζουν τους δημιουργούς του. Ακόμη γίνεται περιήγηση στους διαδρόμους της Εθνικής Πινακοθήκης Αθηνών και προσφέρονται πληροφορίες γι' αυτήν. Για να διευκολυνθούν οι μαθητές να συνδέουν τους ζωγράφους Λύτρα, Γύζη, Ιακωβίδη τονίζεται η κοινή πορεία που ακολούθησαν κατά της δημιουργίας των έργων τους.

Έτσι, το επιμορφωτικό ντοκιμαντέρ «Έλληνες ζωγράφοι της Σχολής του Μονάχου», είναι μια εκπαιδευτική ταινία που εστιάζει στους κύριους εκπροσώπους της Σχολής του Μονάχου και τα έργα τους που φιλοξενούνται στην Εθνική πινακοθήκη, Αθηνών.

Η Δομή αφήγησης γίνεται βάσει της παρουσίασης και της ανάλυσης τεκμηρίων. Η συγκεκριμένη δομή αφήγησης χρησιμοποιείται συνήθως για την παρουσίαση του έργου και της βιογραφίας ενός σημαντικού προσώπου. Σε αυτήν την περίπτωση έχουμε εναλλαγή μεταξύ της περιγραφής επιμέρους στοιχείων ενός αντικειμένου, αναλύσεις και επεξηγήσεις των στοιχείων και ερμηνείας. Δηλαδή παρουσιάζεται στον θεατή η έννοια της ηθογραφίας και κατά τη διάρκεια της αφήγησης περιγράφονται τα επιμέρους στοιχεία της. Ταυτόχρονα με την παρατήρηση των έργων ερμηνεύονται τα στοιχεία αυτά και αναλύονται, διαχωρίζοντας το προσωπικό ύφος κάθε ζωγράφου.

Παράλληλα παρεμβάλλονται αντίστοιχες εικόνες και λήψεις για να επιτευχθεί η ανάλυση και η επεξήγηση των αφηγήσεων. Επειδή ο βίος των ζωγράφων ήταν πλούσιος και με έντονη καλλιτεχνική δράση, κρίθηκε σκόπιμο να προηγηθεί επιλογή της θεματολογίας που ασχολήθηκαν. Σκοπός της επιλογής αυτής ήταν να μπορούν οι μαθητές να παρακολουθήσουν αυτό το εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ και να συγκρατήσουν τα στοιχεία που τους χαρακτηρίζουν. Επίσης υπάρχει εναλλαγή της αφήγησης της βιογραφίας τους με την περιγραφή των έργων τους.

Ο προσανατολισμός της δομής της ταινίας έγινε με το παράδειγμα του ντοκιμαντέρ που παρουσιάζει την ήπειρο μέσα από τη ζωή του Θεόδωρου Παπαγιάννη <https://www.youtube.com/watch?v=U-9XtDz61So>.

Επιπλέον το θέμα αυτό επιλέχθηκε γιατί τα μέλη της ομάδας έχουν έντονο ενδιαφέρον και ευαισθησία σε θέματα τέχνης.

3. Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός

3.1 Παρουσίαση του μαθησιακού αντικειμένου

Η ταινία απευθύνεται σε μαθητές κυρίως Στ τάξης με στόχο να γνωρίσουν τους κύριους Έλληνες εκπροσώπους της σχολής του Μονάχου. Το ντοκιμαντέρ αποτελείται από την

εισαγωγή και τις 3 ενότητες που διαχωρίζονται ανάλογα με τα ονόματα των τριών εκπροσώπων της Σχολής του Μονάχου.

- **Εισαγωγή.** Στην εισαγωγή εμφανίζονται αρχικά, εξωτερικές λήψεις από το νέο κτήριο της Εθνικής Πινακοθήκης με σκοπό οι θεατές να έχουν αντίληψη του χώρου στον οποίο φιλοξενούνται τα έργα που θα αναφερθούν στην συνέχεια. Έπειτα, ακολουθούν γενικά πλάνα από το εσωτερικό του κτηρίου, τα οποία συνοδεύονται από ιστορικά γεγονότα και πληροφορίες για το θέμα, που επεξεργάζεται η ταινία και ειδικότερα για την ηθογραφία του 19^{ου} αιώνα.
- **1^η ενότητα (Νικηφόρος Λύτρας).** Στη συνέχεια, ακολουθούν γενικότερες πληροφορίες, βιογραφικά στοιχεία αλλά και χαρακτηριστικά των έργων του Νικηφόρου Λύτρα. Τα πλάνα επικεντρώνονται στα έργα του ζωγράφου που φιλοξενούνται στην Εθνική Πινακοθήκη.
- **2^η ενότητα (Νικόλαος Γύζης).** Ακολουθούν βιογραφικά στοιχεία για τον Γύζη, αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συναντά κανείς στα έργα του. Και εδώ παρουσιάζονται τα έργα του που βρίσκονται στην Εθνική Πινακοθήκη.
- **3^η ενότητα (Γεώργιος Ιακωβίδης).** Είναι ο τελευταίος ζωγράφος που παρουσιάζεται. Και εδώ τα πλάνα αποτελούνται αποκλειστικά από τα έργα του και δίνονται πληροφορίες για τη ζωή του, τις ιδέες και τα έργα του.
- **Επίλογος.** Το ντοκιμαντέρ κλείνει με πλάνα από το εξωτερικό του κτηρίου ενώ ταυτόχρονα τονίζεται η σημαντικότητα των έργων των τριών Ελλήνων ζωγράφων.

Με βάση τα παραπάνω επιδιώκεται η προσέλευση του ενδιαφέροντος των μαθητών για να γνωρίσουν με μια πιο προσεκτική ματιά, Έλληνες ζωγράφους, τα έργα των οποίων στεγάζονται στο κτήριο της Εθνικής Πινακοθήκης, αλλά και ταυτόχρονα να αντιληφθούν την σπουδαιότητα του κτηρίου αυτού.

Από την εισαγωγή λοιπόν, οι μαθητές αποκτούν γνώσεις για το κτήριο της Εθνικής Πινακοθήκης αλλά και για το θέμα που επεξεργάζεται η ταινία. Ακόμη, λαμβάνουν τις γενικότερες πληροφορίες για την ηθογραφία του 19^{ου} αιώνα και έρχονται σε επαφή με τα ρεύματα της εποχής εκείνης. Ταυτόχρονα, εξίσου σημαντικό είναι πως συναντούν το ιστορικό πλαίσιο που περιβάλλει το σκηνικό της Ελλάδας κατά τον 19^ο αιώνα, καθώς αναφέρονται σημαντικά γεγονότα. Έτσι, κατακτούν ιστορικές γνώσεις και συνδέουν πολιτιστικά στοιχεία με ιστορικές επιρροές.

Στη συνέχεια, εξελικτικά φτάνει στο σημείο που αναφέρονται με χρονολογική σειρά οι ζωγράφοι που απασχολούν την ταινία. Πρόκειται για τον Νικηφόρο Λύτρα, τον Νικόλαο Γύζη και τον Γεώργιο Ιακωβίδη. Αποτελούν τον κορμό της ταινίας καθώς εδώ οι μαθητές γνωρίζουν τα πρόσωπα που με τα έργα τους έχουν γεμίσει τις σελίδες των σχολικών τους βιβλίων. Όσο εξελίσσεται η ταινία, αποκαλύπτονται πληροφορίες τόσο για την ζωή όσο και για το σπουδαίο τους έργο. Έτσι οι μαθητές αποκτούν σφαιρικές γνώσεις για εκείνους και για την εποχή που έζησαν και παράλληλα κατακτούν το περιεχόμενο εννοιών όπως ηθογραφία, προσωπογραφία, νεκρή φύση, οριενταλισμός. Ταυτόχρονα, καλλιεργούνται οι γνώσεις για να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της ηθογραφίας στα έργα των 3 ζωγράφων που ως κύριοι εκπρόσωποι της ηθογραφίας στην Ελλάδα, αποτύπωσαν με μοναδικό τρόπο τη ζωή, τις συνήθειες και τα πρόσωπα της εποχής εκείνης σε στιγμές της

καθημερινής τους ζωής. Τέλος, η αναζήτηση του ωραίου και της μοναδικότητας των έργων αυτών θα σταθεί αρωγός στην μετέπειτα καλλιτεχνική και πολιτιστική καλλιέργεια των μαθητών.

Η ταινία απευθύνεται σε μαθητές κυρίως Στ τάξης με στόχο να γνωρίσουν τους κύριους Έλληνες εκπροσώπους της σχολής του Μονάχου. Οι υποδομές που είναι απαραίτητες είναι προβολέας και κινητές συσκευές ή υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο για την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων.

Η αξιοποίηση της ταινίας μπορεί να γίνει με τη μέθοδο project αλλά και μεμονωμένα ως υποενότητες.

Το περιεχόμενο παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο που είναι εύκολος ο χειρισμός από τον χρήστη καθώς παρέχονται οι πίνακες που εξετάζονται κάθε φορά αλλά και τα βήματα των κατασκευών σε μορφή εικόνων. Επίσης δίνονται και ψηφιακά εργαλεία όπως Wordwall και βίντεο. Οι στόχοι είναι γνωστικού περιεχομένου, ανάπτυξης συναισθημάτων και οπτικοακουστικής παιδείας.

Τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα εντάσσονται στον ευρύτερο τομέα της αισθητικής καλλιέργειας και τόσο η ταινία όσο και οι δραστηριότητες έχουν στόχο να συστήσουν στους μαθητές τους κυριότερους Έλληνες εκπροσώπους της ζωγραφικής του Β μισού του 19^{ου} αιώνα, να επιτύχουν μια ομαλή σύνδεση με έργα τέχνης που έχουν συναντήσει στα προηγούμενα μαθητικά τους χρόνια στα σχολικά εγχειρίδια και να τους προσδώσουν νέες πληροφορίες και διαστάσεις ως προς τους δημιουργούς και το καλλιτεχνικό ρεύμα που υπηρέτησαν.

Εκπαιδευτικοί στόχοι:

1. Να αναγνωρίσουν την αξία και την προσφορά της τέχνης στην εξέλιξη του πολιτισμού και της προσωπικής καλλιέργειας.
2. Να είναι σε θέση να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να προτείνουν λύσεις .
3. Να αναπτύξουν δεξιότητες και ικανότητες κριτικής σκέψης, διερεύνησης, συγκέντρωσης πληροφοριών και επεξεργασίας τους.
4. Να εντοπίσουν τη θετική επίδραση της ενασχόλησης τους με την μουσειακή αγωγή.
5. Να ασκήσουν τη φαντασία τους και τη δημιουργικότητά τους.
6. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας να είναι σε θέση να ονοματίζουν τους τρεις εκπροσώπους της Σχολής του Μονάχου, να ονοματίζουν τα έργα τους, να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά της ηθογραφίας και τις τάσεις που επικρατούσαν την εποχή εκείνη στον καλλιτεχνικό κόσμο .

3.2. Παρουσίαση του Εκπαιδευτικού Υλικού

Κινητήριος δύναμη για την προσέγγιση του θέματος αποτέλεσε η ελλιπής ενασχόληση των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με την ελληνική τέχνη και η απουσία χρόνου για ενδελεχή παρατήρηση και μελέτη των καλλιτεχνών που έργα τους περνάνε μπροστά από τα μάτια τους χωρίς να τους δίνεται η ενδιαφέρουσα δυνατότητα εμβάθυνσης. Στόχος είναι

η εικαστική καλλιέργεια των μαθητών μ' ένα διαφορετικό τρόπο απ' αυτόν που θεσμικά προσεγγίζει τις εικαστικές τέχνες, μέσα από το μάθημα των εικαστικών.

Οι καλλιτέχνες που παρουσιάζονται στο εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ ενώνονται με ένα αδιόρατο νήμα με τα παιδιά, μιας και τους έχουν συναντήσει μέσα στα σχολικά εγχειρίδια. Έτσι, μπορούν με ευκολία να αποτελέσουν δημιουργικό εφαλτήριο έρευνας και παράγοντα ολοκλήρωσης και ψυχικής ισορροπίας, συγκεράζονται τη σύνθεση συναισθήματος και λογικής. Η τέχνη έρχεται ορμητικά να προσφέρει απλόχερα δομικά υλικά στους μαθητές με τα οποία μπορούν να οικοδομήσουν τη δική τους θεώρηση στον κόσμο με εργαλεία υψηλής ποιότητας και αισθητικής. Σημαντική είναι η συνεισφορά των Dewey και Gardner ότι η αισθητική εμπειρία είναι σκόπιμο να αποτελεί ένα από τα κεντρικά στοιχεία κάθε εκπαιδευτικής διεργασίας.

Η θέαση της ταινίας διαρκεί 10 λεπτά. Μιλώντας κανείς για την πλαισίωση της με το σύνολο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων οδηγείται σε μια εκτενή μελέτη και διδασκαλία του θέματος που τυπικά θα διαρκέσει περίπου 10 με 12 διδακτικές ώρες.

Τα φύλλα εργασίας έχουν δημιουργηθεί αξιοποιώντας σκηνές που περιλαμβάνουν και τους τρεις εκπροσώπους της Σχολής του Μονάχου, συμπεριλαμβανομένου και του Τρέιλερ και της αφίσας της ταινίας.

Η κατανομή των δραστηριοτήτων έχει ως εξής:

1. Δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας – 15 δραστηριότητες συνολικά
2. Δραστηριότητες ανάπτυξης συναισθημάτων – 9 δραστηριότητες συνολικά
3. Δραστηριότητες γνωστικού περιεχομένου – 9 δραστηριότητες συνολικά
4. Δραστηριότητες επιπλέον γνωστικού περιεχομένου για περαιτέρω ενασχόληση με το αντικείμενο- 4 δραστηριότητες συνολικά

Αριθμός	Σκηνές	Κατηγορία	Διδακτική λειτουργία	Μαθησιακό αποτέλεσμα	Τίτλος δραστηριότητας
1	Αφίσα	Οπτικοακουστικής παιδείας	Διατύπωση συλλογισμών και υποθέσεων	Ευαισθητοποίηση σε σχέση με το περιεχόμενο της ταινίας	Αφίσα
2	Τρέιλερ	Οπτικοακουστικής παιδείας	Διατύπωση συλλογισμών και υποθέσεων	Ευαισθητοποίηση σε σχέση με το περιεχόμενο της ταινίας	Τρέιλερ

3	3:50-3:55	Γνωστικού Περιεχομένου	Ανάκληση - κατανόηση	Εμπλουτισμός γνώσεων/ καλλιέργεια αισθητικού γραμματισμού	Τα Κάλαντα
4	4:14- 4:20	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα	Ανάκληση - κατανόηση	Εμπλουτισμός γνώσεων/ καλλιέργεια αισθητικού γραμματισμού	Ο γαλατάς
5	3:43- 3:49	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα	Παρατηρώ / Διακρίνω/ Ταξινομώ/ Υποθέτω	Ευαισθητοποίηση, κατανόηση προσωπικής ματιάς	Αναμονή- Φύλημα
6	6:09- 6:22	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα- γνωστική	Στοχασμός και κοινωνιολογική επέκταση	Κοινωνική, κριτική και ιστορική προσπέλαση.	Παιδικό Αρραβώνες
7	6:23-6:33	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα- γνωστική	Αισθητηριακής και αισθητικής λειτουργίας και επέκτασης	Εστίαση στα χρώματα και στις μορφές/ διαφορετική καλλιτεχνική φάση δημιουργού	Εαρινή Συμφωνία
8	5:15- 5:21	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα- γνωστική	Αφόρμηση για εμβάθυνση και ευαισθητοποίηση γύρω από τις βασικές γραμμές δημιουργίας μίας προσωπογραφίας.	Κριτική ενασχόληση με προσωπογραφία	Γιάντες
9	8:43-8:58	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα- γνωστική	Υλικό κατανόησης/ διάχυση φωτός	Κριτική Ματιά	Παιδική Συναυλία
10	8:26- 8:32	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα- γνωστική	Ανάκληση και σύγκριση	Συναισθητικός στόχος, σύνδεση με	Τα πρώτα βήματα

				τους παππούδες	
11.	7:41- 7:49	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα	Παιδική προσωπογραφία και βλεμματική αποτύπωση	Συνειδητοποίηση έντασης του βλέμματος σε ένα έργο τέχνης	Η Μεγαρίτισσα
12	7:12-7:23	Οπτικοακουστικά ή- συναισθήματα- γνωστική	Προσέγγιση καθημερινών πρακτικών της εποχής	Συσχετίσεις καθημερινών εργασιών του τότε και του σήμερα	Κόρη με ρόκα και αδράχτι
13	-	Γνωστική και Κινησθητική	Δημιουργική απασχόληση, εκτόνωση ενέργειας και επαφή με παράδοση	Επαφή με λησμονημένες παραδοσιακές πρακτικές	Κατασκευή Αργαλειού
14	-	Οπτικοακουστικής παιδείας και επιπλέον γνωστικού περιεχομένου για περαιτέρω ενασχόληση.	Κριτική θεώρηση και σύγκριση δύο έργων- Αισθητική επεξεργασία	Ανακάλυψη κοινών αισθητικών γραμμών δύο δημιουργών	Σύγκριση Κάλαντα και Παιδική Συναυλία
15	Όλο το βίντεο	Οπτικοακουστικά ή- γνωστική	Αφόρμηση για ανάκληση γνώσεων	Επανάληψη και Αξιολόγηση	Έργα εκπροσώπων της σχολής του Μονάχου- Wordwall
16	Όλο το βίντεο	Οπτικοακουστικά ή και κιναισθητική	Εικαστική δραστηριότητα μετά από κατανόηση του τι είναι νεκρή φύση στην τέχνη	Καλλιτεχνική έκφραση και σύνθεση έργου	Νεκρή Φύση
17	Όλο το βίντεο	Οπτικοακουστικά ή και κιναισθητική	Εικαστική δραστηριότητα μετά από κατανόηση του τι είναι προσωπογραφία στην τέχνη	Καλλιτεχνική έκφραση και σύνθεση έργου	Προσωπογραφίες

4. Εκπαιδευτική Αξιοποίηση

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική ταινία είναι εμπλουτισμένη με πολλές νέες και ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τους μαθητές σχετικά με την ζωγραφική του 19^{ου} αιώνα. Επιπρόσθετα η εκπόνηση των δραστηριοτήτων και η παρακολούθηση του υλικού αποτελούν αφετηρία ώστε να έρθουν σε επαφή οι μαθητές με στάσεις και αξίες όπως η ενασχόληση με τη ζωγραφική και τη σημασία που έχει στη ζωή και στην καλλιέργεια του ανθρώπου. Οι διδακτικές τεχνικές που θα εφαρμοστούν είναι η παρουσίαση, η ατομική και η ομαδική εργασία, προβολή εποπτικού υλικού, οι ανακαλυπτικές δραστηριότητες για τους μαθητές, διατύπωση υποθέσεων, οικοδόμηση γνώσης, ανάπτυξη κριτικής και δημιουργικής σκέψης.

Παρακάτω προτείνονται ενδεικτικά οι ακόλουθες δραστηριότητες, οι οποίες εστιάζουν στην αξιοποίηση της ταινίας με σκοπό της ενίσχυση του Οπτικοακουστικού γραμματισμού των εκπαιδευομένων:

1^η δραστηριότητα

Παρατήρησε την αφίσα. Μπορείς να υποθέσεις το περιεχόμενο της ταινίας; Ποιος πιστεύεις πως είναι ο στόχος της;

Τίτλος της δραστηριότητας	Αφίσα
Διάσταση / έννοια	Πριν τη θέαση
Κατηγορία δραστηριότητας	Οπτικοακουστικής παιδείας
Διδακτική λειτουργία	Η εικόνα της αφίσας θα αποτελέσει το υλικό αφορμής για διατύπωση συλλογισμών και υποθέσεων
Επίπεδο στόχου	Ανάκληση- Υπόθεση
Ενδεικτικός χρόνος υλοποίησης	10 λεπτά
Slides ή πλάνο/σκηνή με επιγραμματική επεξήγηση	Αφίσα της ταινίας.
Περιγραφή σκοπού	Οι μαθητές καλούνται διατυπώσουν συλλογισμούς/υποθέσεις σχετικά με το περιεχόμενο της ταινίας και να εντοπίσουν τους στόχους μέσω της αφίσας.
Περιγραφή δραστηριότητας	1. Προβολή αφίσας 2. Φύλλο εργασίας - Συμπλήρωση
Μαθησιακό αποτέλεσμα	Εναισθητοποίηση των μαθητών της αφίσας για το περιεχόμενο της ταινίας.

5. Διαδικασία Παραγωγής

Στην δημιουργία της ταινίας συμμετείχαν αποκλειστικά και τα τέσσερα μέλη της ομάδας. Με σκοπό να δημιουργηθεί η ταινία επιλέχθηκε η Εθνική Πινακοθήκη Αθηνών απ' όπου τραβήχθηκαν τα πλάνα. Για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της ταινίας δεν δύναται να

υπολογιστεί ακριβώς ο χρόνος που επενδύθηκε καθώς οι χρονικές προβλέψεις της ομάδας δεν αντιστοιχούσαν στον πραγματικό χρόνο που τελικά δαπανήθηκε. Ωστόσο, η βιντεοσκόπηση των πλάνων πραγματοποιήθηκε σε 5 ώρες μέσα στην Εθνική Πινακοθήκη και η ηχογράφηση διήρκησε 2 ώρες περίπου.

Τα μέσα παραγωγής που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το κινητό τηλέφωνο για την λήψη βίντεο και φωτογραφιών, για την επεξεργασία των βίντεο χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Camtasia Studio 8, για την δημιουργία του trailer το iMovie και για την εγγραφή του ήχου η δυνατότητα ηχογράφησης από το κινητό τηλέφωνο. Αναλυτικότερα, όλα τα πλάνα λήψης γυρίστηκαν αποκλειστικά με κινητό τηλέφωνο (iphone 12 pro) χωρίς κάποιο εργαλείο στήριξης όπως για παράδειγμα κάποιο τρίποδο. Τόσο στην εισαγωγή της ταινίας με τα εξωτερικά πλάνα, όσο και στο εσωτερικό της Πινακοθήκης επιδιώχθηκε ο εντυπωσιασμός και η προσέλκυση του ενδιαφέροντος των θεατών. Οι εξωτερικές λήψεις επιλέχθηκαν για την εισαγωγή στο θέμα αλλά και για να έχουν οι θεατές την αίσθηση ότι εισέρχονται στο κτίριο της Εθνικής Πινακοθήκης. Τα εσωτερικά πλάνα τραβήχτηκαν με περισσότερη δυσκολία λόγω των επισκεπτών της Πινακοθήκης καθώς ήταν απαραίτητο να υπάρχει υλικό πάνω από 20 δευτερόλεπτα για κάθε πίνακα όπου θα φαίνονται τα χαρακτηριστικά του. Επίσης η επιλογή των εσωτερικών πλάνων έγινε με σκοπό τον διαχωρισμό των ενοτήτων με βάση τα ονόματα των ζωγράφων.

Στα ντοκιμαντέρ, το μοντάζ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο καθώς εκεί δομείται ουσιαστικά η ταινία (Κυριακουλάκος & Καλαμπάκας, 2015). Έτσι δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή κατά την υλοποίηση του. Κατά τη διάρκεια του παρατηρήθηκαν δυσκολίες ως προς την διεκπεραίωση και συγκεκριμένα αντιμετωπίστηκαν δυσκολίες στη λειτουργία του προγράμματος, στην ένωση κάποιων σκηνών και στην επεξεργασία του ήχου. Ωστόσο μετά από αρκετές προσπάθειες ολοκληρώθηκε επιτυχώς η φάση του μοντάζ, η οποία σε ένα γενικότερο πλαίσιο διήρκησε δύο ημέρες.

Έχοντας τον σχεδιασμό, έγινε συλλογή του υλικού με την λήψη πλάνων από την Εθνική Πινακοθήκη. Φροντίσαμε τα πλάνα να διαρκούν περίπου 20 δευτερόλεπτα το καθένα, ώστε αργότερα στη διαδικασία του μοντάζ να υπάρχει η δυνατότητα εύκολης επεξεργασίας τους. Τα πρώτα προβλήματα ήταν στην εξοικείωση με τη λειτουργία του προγράμματος, ωστόσο μετά τις πρώτες δοκιμαστικές ενέργειες δεν αντιμετωπίστηκε άλλο πρόβλημα. Επιπλέον, κατά την καταγραφή του ήχου δεν αντιμετωπίστηκαν ιδιαίτερες δυσκολίες πέρα από την καθαρότητά του καθώς υπήρχαν εξωτερικοί θόρυβοι κατά τη διάρκεια της καταγραφής. Ωστόσο, δεν αντιμετωπίστηκαν άλλες δυσκολίες σ' αυτό το στάδιο.

Πέρα από τις γνώσεις του μαθήματος και τα παραδείγματα που είχαν δοθεί δεν χρειαστήκαμε κάποια επιπλέον βοήθεια κατά τη διάρκεια της υλοποίησης. Η διαδικασία ήταν πρωτόγνωρη για τα μέλη της ομάδας.

Συμπεράσματα

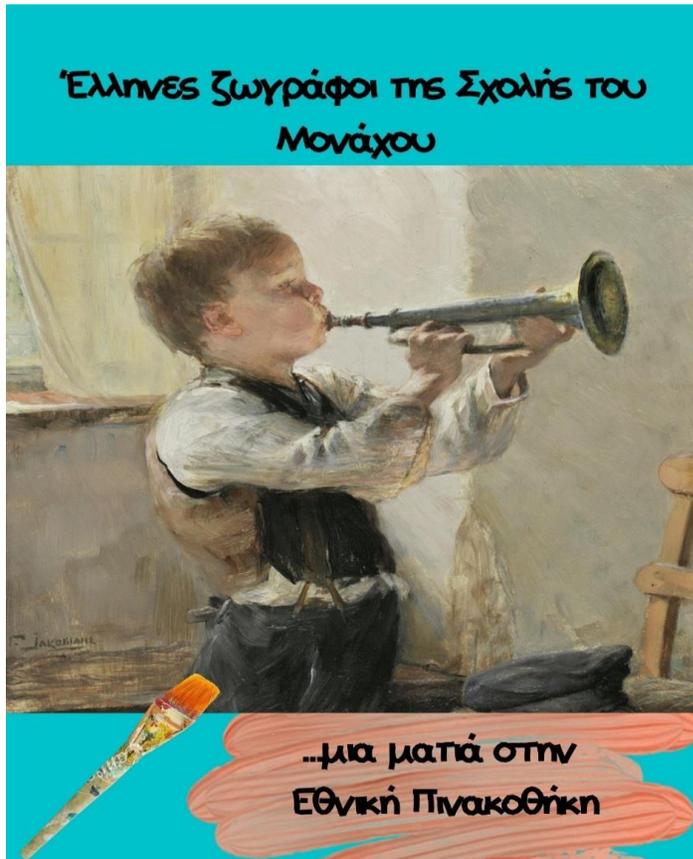
Το εγχείρημα, αν και στην αρχή εκλήφθηκε ως ιδιαίτερος δύσκολο ως προς την πραγματοποίησή του, δεδομένης και της πανδημικής συνθήκης που έθετε τους δικούς της κανόνες, εντέλει αποδείχθηκε μια διαδικασία ευχάριστη, απαιτητική ως προς τη διεκπεραίωση μα ιδιαίτερος ενθαρρυντική ως προς μια μελλοντική απόπειρα εντός σχολικής αίθουσας με μαθητές. Τόσο το περιεχόμενο της ταινίας, όσο και το παιδαγωγικό

υλικό που τη συνόδευσε διαμορφώθηκαν έχοντας καθορισμένα και αυστηρά κριτήρια κατά νου, ενώ επιχειρήθηκε όσο ήταν δυνατόν να μην παρεκκλίνει εκ των αρχικών στόχων τόσο σε θεωρητική βάση όσο και σε πρακτική. Από τα μέλη της ομάδας θεωρήθηκε πως ο αρχικός στόχος επιτεύχθηκε, ωστόσο με κάποιες δυσκολίες στην υλοποίησή του. Από την εμπειρία αυτή αποκομίστηκαν δεξιότητες και γνώσεις παραγωγής και επεξεργασίας ενός βίντεο, αλλά μέσα από το εκπαιδευτικό πρίσμα. Τέλος, διαπιστώθηκε πως η εκπαιδευτική οδός παραγωγής που έπρεπε να ακολουθηθεί έχει σημαντικές διαφορές και στεγανούς κανόνες οι οποίοι διαφοροποιούν έντονα ένα τέτοιου είδους εγχείρημα από οποιοδήποτε άλλο καλλιτεχνικής στοχοθεσίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Βρεττός, Ι. (2009). *Αναλυτικό Πρόγραμμα και Σχολικό Εγχειρίδιο*. τ. Β' (Αθήνα)
- Βρεττός, Ι., & Καψάλης, Α. (2014). *Αναλυτικά Προγράμματα θεωρία, έρευνα και πράξη*. Αθήνα: διάδραση.
- Γιαλουράκη, Σ., 2005, *Το κουτί της τέχνης*, εκδόσεις Δίπτυχο
- Εθνική Πινακοθήκη- Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου. (2013). *Τέσσερις Αιώνες Ελληνικής Τέχνης* (3rd ed.). Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου.
- Κόρδης, Γ. (2005). *Η ζωγραφική ως τρόπος* (Αθήνα, Αρμός)
- Κυριακουλάκος, Π., Καλαμπάκας, Ε. 2015. Κινηματογράφος και πραγματικότητα: το ντοκιμαντέρ. [Κεφάλαιο Συγγράμματος]. Στο Κυριακουλάκος, Π., Καλαμπάκας, Ε. 2015. *Η οπτικοακουστική κατασκευή*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. κεφ 11. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5719>
- Κωτίδης, Α., 1995, *Ζωγραφική του 19ου αιώνα*, Εκδοτική Αθηνών
- Ματσαγγούρας, Η. (2006). *Στρατηγικές διδασκαλίας. Η κριτική σκέψη στη διδακτική πράξη* (Αθήνα, Gutenberg)
- Ματσαγγούρας, Η., & Χατζηγεωργίου, Γ. (2009). *Εισαγωγή στις Επιστήμες της Παιδαγωγικής Εναλλακτικές Προσεγγίσεις, Διδακτικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Παναγοπούλου, Α. (2006). *και όμως ζωγραφίζουν*. Αθήνα: Συμμετρία
- Τσίγκου, Α., & Κόρδης, Γ. (Eds.). (2010). *Αισθητικός Γραμματισμός μέσα από την κριτική προσέγγιση έργων τέχνης: Βυζαντινός τρόπος και Αναγεννησιακή οπτική στην ανάγνωση της εικόνας της γέννησης του Χριστού* (pp. 663–671). Εκδόσεις Κισσός.
- Τριλιανός, Θ. (2013). *Μεθοδολογία της διδασκαλίας*. Αθήνα: διάδραση.
- Χατζή, Γ., 1988, *Έλληνες Ζωγράφοι, 19ος αιώνας: Οδηγός για παιδιά*, εκδόσεις Κέδρος
- Elliot & all, S. (2008). *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. (Α. Λεονταρή, Έ. Συγκολλίτου, Eds., Μ. Σόλμαν, & Φ. Καλύβα, Trans.) Αθήνα: Gutenberg.
- Feldman, R. (2011). *Εξελικτική Ψυχολογία δια βίου ανάπτυξη*. (Η. Μπεζεβέγκης, Επιμ.) Αθήνα:Gutenberg.
- Gardner, (1993). *Multiple Intelligences. The theory in practice* (N. Y. , Basic Books)
- Goleman, D. (1998). *Η συναισθηματική νοημοσύνη* (Αθήνα , Ελληνικά Γράμματα)
- McLane, B. A. (2012). *A New History of Documentary Film: Second Edition* (2nd ed.). Continuum.
- Nichols, B. (2001). *Introduction to Documentary*: Indiana University Press

Πίνακας ταινίας

Τίτλος ταινίας	Έλληνες ζωγράφοι της σχολής του Μονάχου
URL ταινίας	https://www.youtube.com/watch?v=BFVjp8UOWok
Τρέιλερ ταινίας	https://bit.ly/2U0Js0xe
Είδος ταινίας	Εκπαιδευτικό Ντοκιμαντέρ
Χώρα	Ελλάδα
Έτος	2021
Διάρκεια σε λεπτά	10 λεπτά
Γλώσσα	ελληνικά
Ηλικιακή ομάδα	10-12 ετών
Τόπος	Ελλάδα
Τίτλος ΔΠΜΣ	Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός Διαδικτυακής (Online) Εκπαίδευσης
Τίτλος μαθήματος	Ανάπτυξη ψηφιακού οπτικοακουστικού υλικού
Όνομα διδάσκοντος	Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός
Εκπαιδευτικό θέμα	Αισθητικός γραμματισμός- Έλληνες ζωγράφοι του 19 ^{ου} αιώνα
Σύνδεσμοι σε άλλες πηγές σχετικές με το θέμα της ταινίας	19ος αιώνας, Η ζωγραφική του ελεύθερου ελληνικού κράτους https://bit.ly/3quS77t